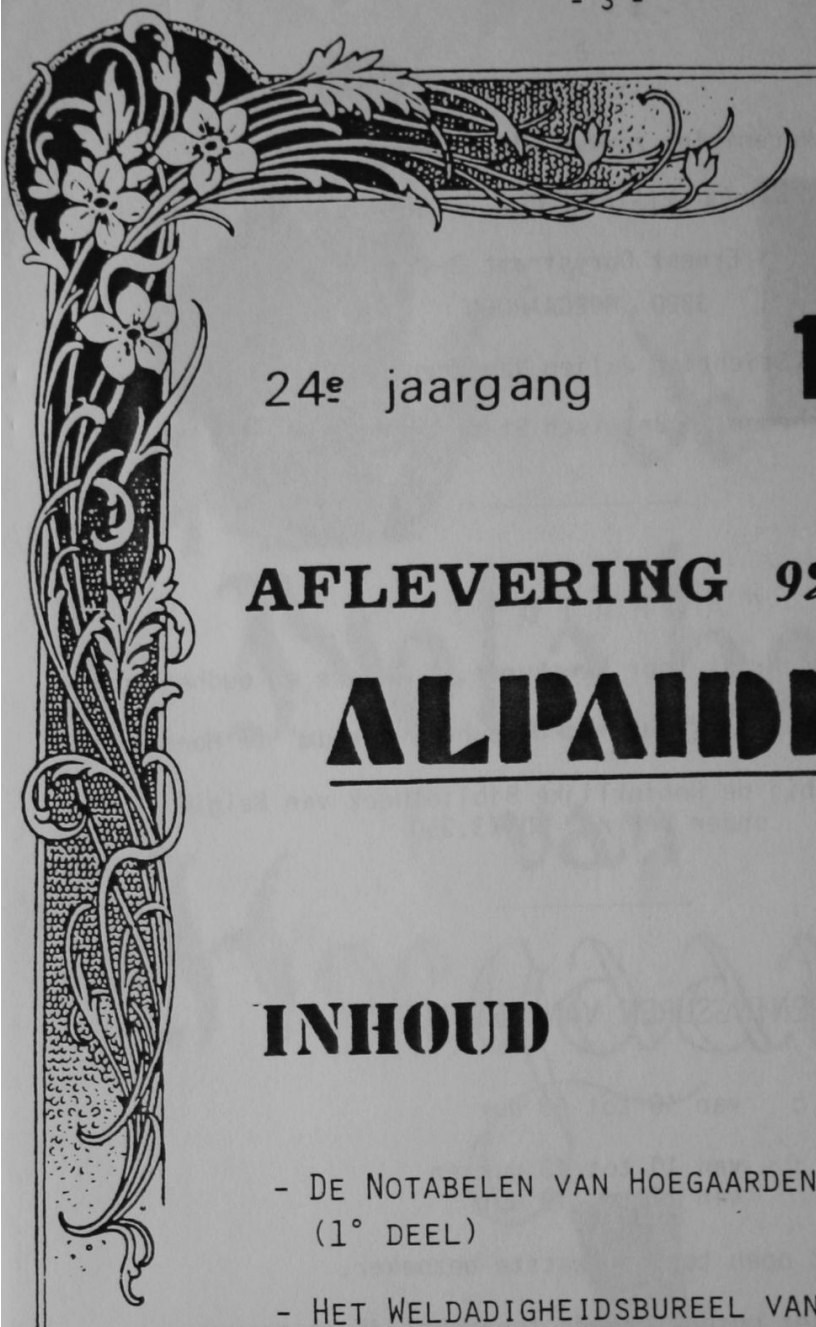

24^e jaargang

1988

AFLEVERING 92

ALPAIDIS

INHOUD

- DE NOTABELEN VAN HOEGAARDEN UIT HET OUD REGIEM
(1° DEEL)
- HET WELDADIGHEIDSBUREEL VAN VROEGER
- OUDE TESTAMENTEN UIT HET PAROCHIE-ARCHIEF
- EEN DUUR GEVAL
- DE PERS OVER HET NIEUWHUYS-MUSEUM
- AFSTAMMING UIT DE KAROLINGERS

De Notabelen van Hoegaarden

uit het
Oud Regiem

Door de Studie- en Navorsingskommissie
van het Nieuwhuys-museum - Hoegaarden

DE NOTABELEN VAN HOEGAARDEN

UIT HET OUD-REGIEM

1 - OP AANVRAAG

Op verzoek van verschillende lezers en belangstellenden, heeft de Studie- en Navorsingscommissie van 't Nieuwhuys-museum dit artikel opgesteld en geeft het heden ten publikatie uit.

Het is uit de oude schepenakten, testamenten, oorkonden, archieven, nagelaten schriften en geschiedkundige werken, dat de lijst kon opgemaakt worden van de Hoegaardse Notabelen, die vanaf 1267 door de tijden heen, aan het hoofd van de gemeente hebben gestaan en er het beleid en bewind in handen hielden.

Het is echter niet mogelijk de hartstochten te achterhalen, die met hun verkiezingen zijn gepaard gegaan, maar aan de hand van de veten en onlusten, ons uit de plaatselijke en geschreven bronnen bekend, kunnen wij ons wel een beeld vormen, want onder de zon op deze wereld, is er weinig verandering gekomen.

Zoals het nu gaat, ging het ook vroeger ongeveer, rekening houdend met de tijdsomstandigheden, de evolutie en de ontvoogding van het volk, want de strijd om de macht, de eer en de roem, heeft steeds de harten bekoord en hoogtij gevierd.

De Notabelen hebben echter allen, de ene al meer dan de andere, volgens eigen middelen en mogelijkheden en in het kader van hun tijd, een voorname rol gespeeld in de bestuurszaken van de gemeente.

Zij maakten, generatie na generatie, van Hoegaarden wat het heden is, een dorp dat mag gezien worden en waar leven heerst, doch waar de politiek nog altijd de bovenhand heeft en de gemoederen beheerst, want Hoegaarden blijft steeds voortworstelen in het spoor van zijn verleden en vergeet soms in zijn eenzijdigheid de rest van zijn bestaan.

Door deze publikatie van dit artikel, hopen wij nochtand gevolg te geven aan de aanvraag.

2 - HET BESTUURSAPPARAAT

Pastoor J. Vander Velpen beschreef in zijn geschiedenis over Hoegaarden, de bestuursvorm als volgt :

"Toen Hoegaarden in 1288 een Luikse gemeente werd en kort nadien een keure kreeg, als 'Vrije enclace' in Brabant, ontving het meteen ook zijn eigen bestuursapparaat.

Dit bestond uit een 'Regentie' of 'Schepenbank' samengesteld uit een meier, een griffier (secretaris) en vijf schepenen. Zij alleen waren de grote meesters, zij alleen bestuurden het dorp, speelden rechter en regelden erfenissen en kopen. Het Schepencollege werd niet zoals nu, door het volk verkozen, maar wel voor het leven rechtstreeks door de Luikse overheid benoemd, met officiële geloofsbrief" (een paar voorbeelden zijn in 't bezit van het museum).

In principe waren de Regenten of Wethouders (en vooral de griffier) de meest vooraanstaande- de best geletterde en bekwaamste mannen van het dorp. Gezien zij door de Prinsbisshop werden benoemd, waren zij ook aan zijn persoon verbonden en hem levenslang trouw verschuldigd, zodat de Luikse overheid alzo de teugels in handen hield.

Maar in hun dorp bepaalde de Regentie, volledig het politiek leven, vaak tot naijver van anderen, hetgeen aanleiding gaf tot oppositie.

Onder de druk van oproerige elementen, moest de overheid allengs toegevingen doen en medezeggenschap verlenen aan het volk. Zo ontstond naast de Regentie reeds vroeg een dorpsraad of "Raad der Gezworenen" die zijn advies uitbracht en belast werd met de uitvoering der getroffen beslissingen.

Elk gehucht, evenals de kom of de "Cuype" (het centrum), had één of twee gezworenen in de Raad, verkozen voor twee jaar, maar hun kandidatuur mocht slechts op voorstel van de Regentie geschieden. Zodoende bleef het Schepencollege de baas over de mannen die zij zelf hadden verkozen, en langs hun kant stonden.

Onder de gezworenen van de Dorpsraad werd een "dorpsmeester" eerst rentmeester en later borgemeester genaamd), verkozen.

Hij beheerde in feite de gemeentegoederen en trad als belastingontvanger op. Hij werd verkozen voor een jaar.

In den beginne waren er twee dorpsmeesters per jaar, maar later werd dit tot één enkele herleid.

Deze man duidde onder de gezworenen een rekenplichtige aan, die de boeken moest bijhouden waarin de ontvangsten en uitgaven stonden vermeld.

En ten slotte had men nog de Dorpswacht, met aan het hoofd een officier "Kapitein" geheten.

Hij hing rechtstreeks af van de Baljuw van Haspengouw en trad als bemiddelaar op tussen de Luikse overheid en de Regentie.

De politie-officier had 2 sergeanten als adjunct en in elk gehucht een paar manschappen onder zijn bevel, om de handhaving der orde te verzekeren.

De Kapitein werd eveneens op voorstel van het Schepencollege benoemd en diende de opdrachten trouw uit te voeren.

Ondanks de minderwaardigheidspositie van de dorpsraad, waarvan de meeste gezwoerenen met uitzondering van de dorpsmeester en de rekenplichtige (comptorist genaamd), ongeletterd waren, benoemden zij zich tot op het voorrecht, dat de Regentie zonder hun toelating geen principiële beslissingen mocht nemen.

Maar zeer zelden gebeurde het, dat zij de grootmeesters durfden tegen spreken, want dan mochten zij ervan verzekerd zijn, dat hun volgend mandaat zou geweigerd worden.

Doch wanneer in de XVIIIe eeuw de ontvoogdingstijd aanbrak, die met het uitbreken van de Franse revolutie zijn ontplooiing kreeg, ontpopte de dorpsraad zich onder de druk der omstandigheden, tot een waar revolutionair nest, dat het korps der Wethouders omver wierp en de huidige democratische bestuursvorm instelde.

Met de aanvang van het Nieuw Regiem (1795) was er geen sprake meer van Meier en Regentie en stond de Burgemeester aan het hoofd van de gemeente. Hij werd bijgestaan door zijn Schepenen en Raadsleden, allen door het volk verkozen en zetelend in de enige en wettelijke "Municipale Raad".

Laat ons nu nader kennis maken met de opeenvolgende Meiers en Notabelen van Hoegaarden.

3 - HET GEZAG IN HANDEN VAN DE ADEL

A - Onder Martinus d'Alste

In de vroegste tijden die ons hier bezig houden, lag het gezag over de gemeente, in handen van de adel, op het platteland en in de dorpen "landadel" genaamd, in tegenstelling met de "stadsadel" in de steden. Als eerste en oudste Meier kennen wij Martinus d'Alste, geciteerd in 1267 en vermoedelijk deze aan wie in 1289, door de Luikse Prinsbisschop Jan IV van Vlaanderen, zoon van Gwijde van Dampierre, de Vrijheidskeure van Hoegaarden werd verleend.

Hij behoorde tot de riddersfamilie d'Alste de Molendino en verbleef op het vroegere "Hoff d'Alste" (Te Aalst bij Nerm), waar later de hoeve Vigneron oprees. Zij worden als de voorouders beschouwd van de stamfamilie Van Molle, Vander Molen en Van Mulken.

De bekende schepenen uit het jaar 1268 waren :

- Reneus de Rivo uit Hoegaarden
- Balduinus de Scora, stammend uit een oud adellijk geslacht dat op het verdwenen kasteel van Schoor verbleef en waarvan het laatste overblijfsel, pas in 1865 afbrandde. De heren van Schoor waren de Grootmeesters van de Schuttersgilde St. Sebastiaan, waaruit de latere dorpswacht groeide.
- Bellinus Sartor, vermoedelijk uit Overlaar.
- Henricus de Rambelsem (Rommersom)
- Henricus de Hautheem.

B - Onder Marcelis dictus Martien

In 1290 kregen wij als Villucus (meier), Marcelis dictus Martien, met als schepenen : Bolloyns, Marcelis dictus Marscoy de Overlaer, Ingelbramus de Molendino uit het Riddergeslacht van Aalst en ook nog de oude schepenen Renerus de Rivo en Henricus de Hautheem dicto Van der Heyden, terwijl Ingelbram de Nederheem in 1328 geciteerd werd als rentmeester van het Sint Lambertus kapittel van Luik. Deze Nederheem zou een verre voorzaat zijn van het latere geslacht Van Nerum.

C - Onder Guillaume de Beaumont

Rond 1387 was Messire Guillaume de Beaumont, meier van de Hoegaardse Regentie en diende onder de Prinsbisschop Arnold van Hoorn. Deze laatste moest toegevingen doen aan de opkomende volksklasse, waardoor te Hoegaarden, naast de Regentie, een Dorpsraad ontstond, zodat het bestuursapparaat half aristocratisch, half democratisch werd.

In die jaren (1386 of 1387) riep de Bisschop de mannen van Hoegaarden op, voor de belegering van het "Chastel de Heileke" maar zijn oproep werd niet beantwoord, terwijl zij de volgende dag wel ten strijde trokken met de Hertog Filips de Stoute, voor de slag van Grave. De baljuw van Luik wilde de Hoegaardiers straffen voor hun dienstweigering, maar door de tussenkomst van de Hertog werd de straf opgeheven. Hieruit mag besloten worden dat de Hoegaardiers, ofschoon bestuurlijk en territoriaal "echte Luikenaars" waren, zich ook als goede Brabanders gedroegen.

De toenmalige wetsdienaar (amman) of politieschout was Gery Scoenzitters (voorvader van de familie Schoensetters), geboren rond 1302 en nog in leven in 1408 (was toen 106 jaar oud).

In 1410 werden volgende schepenen geciteerd bij het Enkwest, ingesteld door Jan Zonder Vrees, om de rechten te kennen die Brabant te Hoegaarden had :

- Abraham de Score, 70 jaar oud, dus geboren rond 1340, vermoedelijke zoon van de wapendrager Ridder Abraham de Oude.
- Henric Arends, 67 jaar oud
- Willem van der Mulcke, gesproten uit het geslacht d'Alste de Molendino, 57 jaar oud.

Het waren deze schepenen die de "enquêteurs" Eulard des Aubeaux en Jacques de la Tanerie, afgezanten van de Hertog van Brabant, Antoon van Boergondië (broeder van Hertog Jan van Boergondië, bijgenaamd "Zonder Vrees") bij monde van Abraham de Score te woord stonden.

D - Onder Jean de Chamont

In 1421 wordt Jean de Chamont als meier vermeld. Hij bracht hulde aan zijn leenheer, Prinsbisschop Jan van Heinsberg, die de nieuwe staatsregeling invoerde, waardoor vanaf dat ogenblik te Hoegaarden, twee dorpsmeesters per jaar verkozen werden.

Onder deze meier hebben volgende schepenen tot de Regentie behoord :

- Jacquemon de la Score, stammend uit het hoger genoemd geslacht van de Heren van Schoor.
- Marcellus de Carenbergh, afkomstig uit het oud verdwenen gehucht Couwenbergh, voorbij Aalst aan de kromming van de Schoorbeek en voorvader van de families Cauberghs en Cauwbergs.
- Abraham Berwouts, Jan van de Male, Olivier Moys, Jan Spechs en Jan Storms met als rent- of dorpsmeester Liebrecht van der Specht.

C - Onder Guillaume de Beaumont

Rond 1387 was Messire Guillaume de Beaumont, meier van de Hoegaardse Regentie en diende onder de Prinsbisschop Arnold van Hoorn. Deze laatste moest toegevingen doen aan de opkomende volksklasse, waardoor te Hoegaarden, naast de Regentie, een Dorpsraad ontstond, zodat het bestuursapparaat half aristocratisch, half democratisch werd.

In die jaren (1386 of 1387) riep de Bisschop de mannen van Hoegaarden op, voor de belegering van het "Chastel de Heileke" maar zijn oproep werd niet beantwoord, terwijl zij de volgende dag wel ten strijde trokken met de Hertog Filips de Stoute, voor de slag van Grave. De baljuw van Luik wilde de Hoegaardiers straffen voor hun dienstweigering, maar door de tussenkomst van de Hertog werd de straf opgeheven. Hieruit mag besloten worden dat de Hoegaardiers, ofschoon bestuurlijk en territoriaal "echte Luikenaars" waren, zich ook als goede Brabanders gedroegen.

De toenmalige wetsdienaar (amman) of politieschout was Gery Scoenzitters (voorvader van de familie Schoensetters), geboren rond 1302 en nog in leven in 1408 (was toen 106 jaar oud).

In 1410 werden volgende schepenen geciteerd bij het Enkwest, ingesteld door Jan Zonder Vrees, om de rechten te kennen die Brabant te Hoegaarden had :

- Abraham de Score, 70 jaar oud, dus geboren rond 1340, vermoedelijke zoon van de wapendrager Ridder Abraham de Oude.
- Henric Arends, 67 jaar oud
- Willem van der Mulcke, gesproten uit het geslacht d'Alste de Molendino, 57 jaar oud.

Het waren deze schepenen die de "enquêteurs" Eulard des Aubeaux en Jacques de la Tanerie, afgezanten van de Hertog van Brabant, Antoon van Boergondië (broeder van Hertog Jan van Boergondië, bijgenaamd "Zonder Vrees") bij monde van Abraham de Score te woord stonden.

D - Onder Jean de Chamont

In 1421 wordt Jean de Chamont als meier vermeld. Hij bracht hulde aan zijn leenheer, Prinsbisschop Jan van Heinsberg, die de nieuwe staatsregeling invoerde, waardoor vanaf dat ogenblik te Hoegaarden, twee dorpsmeesters per jaar verkozen werden.

Onder deze meier hebben volgende schepenen tot de Regentie behoord :

- Jacquemon de la Score, stammend uit het hoger genoemd geslacht van de Heren van Schoor.
- Marcellus de Carenbergh, afkomstig uit het oud verdwenen gehucht Couwenbergh, voorbij Aalst aan de kromming van de Schoorbeek en voorvader van de families Cauberghs en Cauwbergs.
- Abraham Berwouts, Jan van de Male, Olivier Moys, Jan Spechs en Jan Storms met als rent- of dorpsmeester Liebrecht van der Specht.

De meier die Jean de Chamont opvolgde is niet bekend, maar we weten wel dat in 1489 een wrede moord werd gepleegd op een zekere Wouter Ackermans uit de Jurisdictie van Leuven. De moordenaars waren de gebroeders Joerdens uit Overlaar die veroordeeld werden tot drie bedevaarten naar Compostella (Noord Spange), naar St. Ewouts Tann (Elzas) en naar Milaan (Italië). Voor de meier en de Schepenen van Hoegaarden moesten zij deze belofte uitspreken.

Uit de jaren 1498 tot 1527 kennen wij evenmin de meier, noch de schepenen, maar we weten dat de Meier in 1507 samen met de Hoegaardse dorpswacht, deel nam aan de ondergang van Tienen. Zij hielpen de stad verdedigen tegen de legers van Koning Lodewijk XII van Frankrijk. En het was tijdens deze slag dat de Meier van Hoegaarden zijn "javeline" kwijt speelde.

Uit deze periode zijn echter wel enkele van de dorpsmeesters bekend, waaronder :

- Goessen van Molle, vermoedelijk geboren rond 1450/60, grondeigenaar van wijngaarden onder Aalst en Nerm.
- Tritsmans, van Herberghe, vanden Haechdoren (Vanhagendoren), Raeymaeckers, Van Aerschot, Stortbus, Beke, Everaerts en Van Moelen (Vander Molen).

Zij beheerden de dorpsgoederen ten tijde van Prinsbisschop Erard de la Marc. Zij hebben in 1520 een nieuw torenuurwerk moeten betalen en de bouwvallig geworden brug van de Gete laten vervangen. Ze betaalden ook de onkosten van de lazarije, de herstellingswerken aan het gemeentehuis (destijds gelegen op het gemeenteplein n° 25), de jaarlijkse passiepredikant en de speellieden die de Palmprocessie en de omgang met muziek opluisterden.

Zij moesten ook instaan voor de wedde van de koster, de orgelist, de klokke-luiders bij stromweder, die na uitvoering van het werk, hun dorst gingen lessen in de herbergen, op kosten van de gemeente.

Eveneens de uitgestuurde boden moesten betaald worden, terwijl de verteerskosten bij het bezoek van hoge ambtenaren en doortrekkende legeroversten soms hoog opliepen.

En tenslotte vergaten zij ook hun eigen persoon niet "voor hun loon naar arbeid".

Om anderzijds de dorpskas te vullen, moest de rent- en dorpsmeester, de erfelijke jaarcijs gaan innen en de opbrengst van gemeentegronden en dorpsbelastingen regelen.

4 - HET ARISTOCRATISCH BEWIND

A - Onder Lambert de Pas de Wonck

De steeds toenemende eisen van het volk, waren oorzaak dat het adellijk gezag in de XVIe eeuw veel van zijn vroegere luister had verloren en zulks ten voordele van de volkspartij, die zich meer en meer met de bestuurszaken begon in te laten.

Te Hoegaarden was in 1560 de Brouwersgilde opgericht die de latere dorps-politiek zou beïnvloeden, terwijl rond 1580 of iets vroeger ook de Dorps-wacht was ingesteld. Deze wacht stond onder bevel van Leo Marix, die 181 wachters (rotgesellen) in zijn rangen telde, om de gemeente te vrijwaren tegen de toen heersende roversplaag, die overal ten lande was uitgebroken, ingevolge de troebele tijden na de troonsafstand van Keizer Karel.

Uit de tijd (1580) kennen wij enkel :

- Schepen Peeter van der Schrieck (+ 1600)
- dorpsmeester Peeter van Aerschot en Adrien Thunis.

Toen schijnt Lambert de Pas de Wonck, meier en Luitenant-Baljuw van Hoegaarden, Bevekom en Toerinnes te zijn geweest, maar wij weten niet sinds wanneer hij het meierschap heeft waargenomen.

We bezitten echter wel het bewijs, dat hij in 1615 reeds Meier was, toen de Bisschop Ferdinand van Beieren zijn beschermwet over de Hoegaardse Brouwers-gilde afkondigde, waarvan Meier Lambert de Pas "Tutor" (voogdheer) was. In zijn functie van Meier zal hij in 1618 wel de Apostolische Nuntius Antonius Albergati, Bisschop van Viglis, hebben ontvangen, die te Hoegaarden een kerkbezoek bracht, ingevolge de instorting van de toren in 1605.

Deze de Pas stamde uit het edel geslacht de Pas de Wonck, dat het heerlijk slot te Wonck bewoonde (tussen Hoegaarden en Maastricht). Hij was gehuwd met Marie Marix of Marique (verwant of niet met Leo Marix, bevelhebber van de dorpswacht), en de kwartieren Marique, Brismont, Argenteau en Berauts bevatte.

Zijn meierschap werd gekenmerkt door de heropbeuring van het land, na de kwijnende toestanden van de tweede helft der XVIe eeuw. Er greep een volledige reorganisatie van de landsinstellingen, waardoor weer een periode van rust en vrede intrad. De inzichten die de Prinsbisschop Ferdinand van Beieren koesterde waren er namelijk op gericht, de wederverheffing van de aristocratische stand in de hand te werken, ter inkrimping van de te ver doorgedreven voorrechten, door zijn voorgangers aan de volksklasse verleend.

De Meier de Pas vond de Bisschop een trouwe volgeling, want hij behoorde tot de adel en diende bijgevolg de partij der "Chiroux" (adel, geestelijkheid en hogere burgerij) in haar strijd tegen de "Grignoux" (ambachten en volksklasse) die van het Prinsbisdom een Republiek wilde maken.

Erfelijkheidswetten werden opgesteld, om de hogere bestuursambten en erfgoederen in eigen geslachten te houden, door het uitlokken van berekende huwelijken onder de vroedende families van de gegoede stand. Zodoende konden zij een aristocratie opbouwen en het Patriciaat in handen van de bevoorrechtigde geslachten houden.

En tot deze uitverkoren geslachten behoorden de meeste vooraanstaande families uit het dorp. Het waren grotendeels zij die het edel beroep van brouwer uitoefenden en tot de Brouwersgilde behoorden, die ingevolge het Bisschoppelijk Handvest haar eerzame "confreerd" voor de notabele functies voorstelde.

Het testament van Meier de Pas van 1620 is een sprekend bewijs van deze erfeniswetten (zie ALPAIDIS n° 27), terwijl de samenstelling van de burgermeesters, onder zijn Meierschap, aan de basis lagen van de latere Vroedschap, die uitsluitend bestond uit gegoede geslachten.

Alzo kennen wij als Regenten :

- oud schepen Peeter van Aerschot (gehuwd met Catgarina Vlemincx, dochter van Jan en Hélène Villiers)
- Gorgonius van Roye (gehuwd met Elisabeth de Baillieu) uit Altenaken geciteerd in 1622.
- Jooris van Schrix, cit. 1622
- Jan Hermans, de oude (gehuwd met Marie Bietens)
- Cornelis Lambiets, steeds schepen in 1633 en vermeld vanaf 1624
- Peeter van Duynhoven (gehuwd met Margriet van Goitsnoven) cit. vanaf 1624
- Gooris Taverniers, nog altijd schepen in 1638
- Jan van Schrieck, griffier in 1633 en nog steeds in 1642.

Als dorps- of borgemeester hadden we toen :

- Librecht vander Specht, in 1620 - 1626
- Jan Bormans uit Nerm, cit. 1624 (gehuwd met Marie Barbe Collart uit St. Remy Geest). Hij was de kleinzoon van schepen Peeter van der Schrieck die in 1600 was overleden.
- Jan Chapelle in 1628
- Jacques Nijs in 1631 en 1640 (gehuwd met Lucie Diethouwers)
- Martin van Goitsnoven in 1632 (gehuwd met Gertrude Hermans) was schoonzoon van schepen Jan Hermans de oude en broeder van oud-borgemeester en latere schepen Henry van Goitsnoven.
- Willem Nijs in 1635 (gehuwd met Barbara Bormans) dus schoonzoon van oud-borgemeester Jan Bormans.
- Frank Swelden, eveneens borgemeester in 1635.

Hieruit blijkt reeds voldoende dat de bestuursfuncties stilaan door dezelfde families werden gehouden en waaruit een sterke Vroedschap zou ontstaan, op aristocratische voet geschoeid.

In 1628 werd de stromklok van Hoegaarden hergoten en tot 3.000 k° verzwaard. Zij kreeg als opschrift :

-Ik heet Maria - wek de slapende - verdrijf de bliksem - verzacht de zeden - loof de ware God - roep het volk - verzamel de priesters - beweene de doden - luister de plechtigheden op - Ben gegoten in 't jaar 1363 - hergoten in 1628 - onder de Heer Lambertus Depas, meier, Cornelius Lambert, schepen, Jan Chapelle, borgemeester, Ouwen, pastoor en kanunnik."

In 1632 kwamen Graaf Jan van Nassau en Generaal Luc Cairo, met verschillende cavalerie-compagnies en infanterieregimenten in Spaanse dienst, een eerste maal gedurende 17 dagen en een tweede maal voor 10 weken te Hoegaarden legeren.

Meier de Pas moest in naam van de gemeente een lening van 1.000 florijnen aangaan en aan de officieren schenken, om geen opeisingen in het dorp te zien gebeuren.

Rond dezelfde tijd brandde de oude Pastorij af en in 1634 werd door de Meier en zijn Schepenen en door Pastoor Houwen en de Kanunnikken, het nieuw Kappittelhuys op de Houtmarkten en aanpalende pastoorshoeve (het latere Arendsnest, huidige hoeve Smolders) plechtig ingehuldigd.

Tijdens de 30-jarige oorlog, werd Tienen in 1635 in brand gestoken en geplunderd. Vele vluchtelingen vonden een onderkomen te Hoegaarden, waar de bevolking in grote angst leefde.

In 1636 verscheen Baron Jan de Weert met zijn Duitse troepen te Hoegaarden. Er braken door onvoorzichtigheid grote branden uit, waardoor verschillende huizen, waaronder ook het Nieuwhuys (huidig museum) in de vlammen opgingen.

Twee jaren later werden de schepenen Gooris Taverniers en Henry van Goitsnoven door de Hollandse troepen aangehouden en te Maastricht opgesloten, omdat Hoegaarden de geëiste oorlogsbijdrage niet had betaald. Zij moesten 2.500 florijnen en 200 patacons als losgeld storten, som waarvoor zij een lening tegen intrest aangingen.

En na al deze moeilijkheden, ontving Meier de Pas in 1640 ten slotte de hoge ambtenaar Theodore de Grace, commissaris van de Proost Bexthod, Graaf van Königseff en Rotenfels, die te Hoegaarden op kerkbezoek kwam.

In 1641 stierf Meier Lambert de Pas de Wonck, de man die te Hoegaarden de grondbeginselen had gelegd voor :

- de wederopleving van de landadel en de verheffing van de aristocratie
- de opname van vooraanstaande families in de Regentie en de toetreding van de schepengeslachten tot de bevoorrechtigde en gegoede burgerstand.
- de vastlegging van de erfeniswetten inzake bestuursfuncties op de nakomelingen van deze geslachten.

Deze drie punten die de uiting waren van de Prinsbisschoppelijke inzichten, zouden later de Hoegaardse politiekvoering volledig beïnvloeden.

B - Onder Leon de Birwart

In 1641 volgde Leon de Birwart, getrouwd met Christine de Pas, zijn schoonvader als Meier van Hoegaarden op.

Hij zou de aristocratische doelstellingen van zijn voorganger trachten door te voeren, om also een beperkt aantal uitverkozen families aan de macht te brengen.

Tot de toenmalige Regentie en Dorpsraad behoorden :

- Jan Hermans, de oude, reeds schepen in de vroegere Regentie
- Antoine de Longevallé, als griffier vermeld in 1650 en nog steeds in dezelfde functie in 1658.
- Vincent Bonjean, burgemeester in 1642 en in 1650, Kapitein van de Dorpswacht en schepen in 1658. Hij was gehuwd met Catherine Smets en hertrouwd met Anne van Osmael. Hij overleed in 1676.
- Daniel Bormans uit de Cruysblock en heropbouwer van het Nieuwhuys. Burgemeester in 1649. Hij trouwde met Marie de Kinder en hertrouwd met Josyne Vanden Putte (zuster van Deken Jan Vanden Putte). Was kleinzoon van de oud-burgemeester Jan Bormans uit Nerm, terwijl ook zijn vader gezwoorene zou geweest zijn in de Dorpsraad.
- Henry de Welde, burgemeester in 1650
- Lambert Huybens, uit Houtem, cit. 1649
- Gooris Taverniers, schepen in 1650.

Onder het beleid van Leon de Birwart werd Hoegaarden meermaals geteisterd door de huurtroepen van Karel van Lorreinen.

Rond die tijd in 1649 werd de jonge officier Rommécourt, die het wellicht wat al te bont had gemaakt, te Hoegaarden vermoord.

De bevolking nam de vlucht uit angst voor vergeldingsmaatregelen, maar alles bleef rustig mits betaling van 500 Rijngulden.

In 1653 moest het dorp andermaal ten koste van hoge sommen, de troepen uit Lorreinen logeren.

C - Onder Lambert de Pas II

Alph. Wauters vermeldt in zijn "Histoires des Communes Belges", dat "enkele jaren na 1650 (maar zeker in 1658 volgens oude akten) een zekere Lambert de Pas, Meier van Hoegaarden is geweest.

Van de vier personen die deze naam dragen en ons uit de Parochieregisters bekend zijn, komt er slechts één in aanmerking, te weten - Lambert Joseph de Pas, zoon van de oude meier de Pas (overleden 17 september 1641) die rond 1655 huwde met Jeanne Dumont (+ 1720).

Hij woonde te Hoegaarden, werd in 1690 heer van Bellicon en zou ook meier van Geldenaken zijn geweest. Hij stierf tussen 1713 en 1720.

In een akte van 9.7.1699 (Algemeen Rijksarchief) wordt hij vermeld als volgt "habitant à Hougaerde et cy-devant Mayeur du même lieu".

Het kan onmogelijk zijn zoon Joseph Lambert (gehuwd in 1689 met Anne Marie Françoise Dumont de Burre en overleden 1728) geweest zijn, vermits deze pas in 1655 geboren werd en dus onmogelijk in 1658 meier kon geweest zijn.

Hetzelfde geldt voor een andere bekende Lambert de Pas, die overleed op 29.2.1684, want de "cy-devant Mayeur" leefde nog in 1699.

Volgende schepenen maakten deel uit van de Regentie, onder het Meierschap van deze Lambert de Pas II :

- Vincent Bonjean, hogergenoemd
- Jan van Aerschot, idem
- Antoine de Longevallé, idem
- Jan Hermans, de jonge, + 1676 en gehuwd met Margriet Houwen. Hij was de zoon van schepenen Jan Hermans, de oude, en de schoonbroeder van de oud-borgemeester Martin van Goitsnoven.
- Lambert van Duynhoven (zoon van Pieter) + 1667 en gehuwd in 1661 met Margriet Hermans, zodat hij de schoonzoon was van vorige.
- Nicolas Rega + 1699 (gehuwd met Cecilia Tritsmans) cit. 1679 zoon van schepenen Henry Rega uit Outgaarden en Jeanne Vlemincx. Hij was ook meier te Outgaarden.
- Jan Hubens + 1685 (gehuwd met Margriet Bosmans) cit. 1679 zoon van de oud-notabele Lambert Huybens uit Houtem en schoonzoon van de oud-borgemeester Jan Bormans uit Nerm.
- Jan van Aerschot, cit. 1658
- Peter van Mol, cit. 1679, zoon van Gorgonius
- Joachim Keenis, + 1692
- Everard Dumont uit Houtem, cit. 1679 (gehuwd met Margriet Sweerts)
- Jan Stockmans, cit. 1690
- Librecht Tilemans, cit. 1677
- Jan Maes, cit. 1662
- Hendrick Schoelmeesters, cit. 1668.

Tot de Dorpsraad uit die tijd behoorden ook de borgemeesters :

- Niklaas Huybens (gehuwd met Appoline Hoffaerts) cit. 1661 en eveneens in 1664
- Jean Bapt. Stevens in 1669 en nog steeds in 1682, was ook notaris
- Bertel Peeters, in 1673 (gehuwd met Josyne Vanden Putte, weduwe van oud-borgemeester Daniel Bormans uit de Cruysblock) vader van Deken Henricus Peeters.
- Guillaume Bietens in 1681. Hij was ook notaris.

en de gezworenen :

- Pieter Sweerts, schoonzoon van Jan Hermans, de jonge
- Jean Ralis - Jean en Marcel Geerts - Nicolaes en Guillaume Cluckers - Jan Reeters - Walter Bertens - Jan Van Outgaerden - Pierre Cans - Godefroid van Erpe.

Bijzonderlijk in de Regentie, waar de erfelijkheid van het schepenambt hoogtij vierde, was het onderling verwantschap zeer goed voelbaar geworden. Deze politiekvoering diende bovendien ten volle de belangen van Prinsbisschop Maximiliaan Hendrik van Beieren.

De ergste rampen die over Hoegaarden zijn neergekomen gebeurden onder Meier de Pas II.

In juni 1673 kampeerde het leger van Koning Lodewijk XIV, dat naar Maastricht oprukte, gedurende 2 dagen en 2 nachten in de Bley.

Toen zou Hoegaarden de eer hebben gehad, de Franse Koning en d'Artagnan te hebben gelogeerd.

Maar de soldaten brachten grote vernielingen aan, trokken de hopstaken uit en braken de daken af om hun bivak op te slaan.

Volgende schepenen maakten deel uit van de Regentie, onder het Meierschap van deze Lambert de Pas II :

- Vincent Bonjean, hogergenoemd
- Jan van Aerschot, idem
- Antoine de Longevallé, idem
- Jan Hermans, de jonge, + 1676 en gehuwd met Margriet Houwen. Hij was de zoon van schepenen Jan Hermans, de oude, en de schoonbroeder van de oud-borgemeester Martin van Goitsnoven.
- Lambert van Duynhoven (zoon van Pieter) + 1667 en gehuwd in 1661 met Margriet Hermans, zodat hij de schoonzoon was van vorige.
- Nicolas Rega + 1699 (gehuwd met Cecilia Tritsmans) cit. 1679 zoon van schepenen Henry Rega uit Outgaarden en Jeanne Vlemincx. Hij was ook meier te Outgaarden.
- Jan Hubens + 1685 (gehuwd met Margriet Bosmans) cit. 1679 zoon van de oud-notabele Lambert Huybens uit Houtem en schoonzoon van de oud-borgemeester Jan Bormans uit Nerm.
- Jan van Aerschot, cit. 1658
- Peter van Mol, cit. 1679, zoon van Gorgonius
- Joachim Keenis, + 1692
- Everard Dumont uit Houtem, cit. 1679 (gehuwd met Margriet Sweerts)
- Jan Stockmans, cit. 1690
- Librecht Tilemans, cit. 1677
- Jan Maes, cit. 1662
- Hendrick Schoelmeesters, cit. 1668.

Tot de Dorpsraad uit die tijd behoorden ook de borgemeesters :

- Niklaas Huybens (gehuwd met Appoline Hoffaerts) cit. 1661 en eveneens in 1664
- Jean Bapt. Stevens in 1669 en nog steeds in 1682, was ook notaris
- Bertel Peeters, in 1673 (gehuwd met Josyne Vanden Putte, weduwe van oud-borgemeester Daniel Bormans uit de Cruysblock) vader van Deken Henricus Peeters.
- Guillaume Bietens in 1681. Hij was ook notaris.

en de gezworenen :

- Pieter Sweerts, schoonzoon van Jan Hermans, de jonge
- Jean Ralis - Jean en Marcel Geerts - Nicolaes en Guillaume Cluckers - Jan Reeters - Walter Bertens - Jan Van Autgaerden - Pierre Cans - Godefroid van Erpe.

Bijzonderlijk in de Regentie, waar de erfelijkheid van het schepenenambt hoogtij vierde, was het onderling verwantschap zeer goed voelbaar geworden. Deze politiekvoering diende bovendien ten volle de belangen van Prinsbisschop Maximiliaan Hendrik van Beieren.

De ergste rampen die over Hoegaarden zijn neergekomen gebeurden onder Meier de Pas II.

In juni 1673 kampeerde het leger van Koning Lodewijk XIV, dat naar Maastricht oprukte, gedurende 2 dagen en 2 nachten in de Bley.

Toen zou Hoegaarden de eer hebben gehad, de Franse Koning en d'Artagnan te hebben gelogeerd.

Maar de soldaten brachten grote vernielingen aan, trokken de hopstaken uit en braken de daken af om hun bivak op te slaan.

In december kwam de Hertog van Holstein gedurende 5 dagen met 9 regimenten, waaronder de gevreesde dragonders in het dorp legeren. Vervolgens trokken in de nacht enkele Hollandse regimenten door, die de Spaanse legereenheden in de Condroz gingen vervoegen om tegen de Fransen op te rukken. Ook zij brachten grote verwoestingen aan.

In juli 1674 trokken weer Spaanse en Hollandse troepen door Hoegaarden, waarvan enkele eenheden een dag bleven kamperen. Zij sloegen al het graan aan, roofden de hopstaken en trokken andermaal daken van de huizen.

In juni 1675 kwamen de Franse troepen, die Tienen verwoestten, zich te Hoegaarden bevoorraden, sloegen tot plunderen over en namen dieren en brouwketels mede, ondanks de smeekbede van meier de Pas.

In oktober hebben de Hollanders en Spanjaarden die te Orp legerden, te Hoegaarden komen plunderen, zij haalden andermaal de dieren uit de stallen en roofden graan en levensmiddelen.

In september 1676 weer dezelfde troepen, die nu te Wavre, Hamme-Mille, Tourinnes en Beauvechain logeerden.

Grote hoeveelheden paardenvoeder werd gestolen.

Het gros van het leger trok daarna door Hoegaarden terwijl een brigade van de Graaf van Egmont en de Hertog van Holstein met 2.000 man, waaronder de Duitse cavalerie in Spaanse dienst, gedurende 18 dagen te Hoegaarden bleven kamperen. Alle stro, hooi en beestenvoeder werd geroofd.

In september en oktober van datzelfde jaar brak de besmettelijke ziekte van "den roeden loope" uit, die 300 slachtoffers maakte.

De bevolking vluchtte naar Tienen waar zij 2 à 3 maanden verbleef.

In 1677 weer plundertochten van Hollandse, Spaanse en Duitse troepen, met de verschijning van 13 Hollandse regimenten onder Generaal Webbenum. Ingevolge de plunderingen van later doortrekkende Franse troepen ontstonden onlusten tussen de soldaten en de inwoners. Libert Thielmans ging de stormklok luiden, maar ondertussen werd een soldaat gedood, uit angst voor vergeldingsmaatregelen werd notaris Jean Bapt. Stevens (oud-borgemeester) naar Maastricht gezonden, waar de bevelhebber van het Franse leger in garnizoen lag. Hij schonk hem 400 patacons als schadevergoeding en beloofde een onderzoek naar de moordenaar in te zetten, maar het onderzoek ving nooit aan.

In september 1678 verschenen 4 compagnies van de Prins de Vaudemont die gedurende 65 dagen te Hoegaarden legerden.

De gemeente moest hoge sommen betalen om het plunderen te vermijden.

In februari 1679 nog 3 Franse compagnies die het dorp binnen vielen en vertoefden er tot half mei. Zij gingen op hun beurt tot allerlei opeisingen over.

Dan kwamen de Hollanders, die te Grez lagen, die het dorp tot de kerk toe leeg plunderden.

De inwoners vluchtten een tweede maal naar Tienen, waar zij 4 à 5 weken bleven. Tijdens hun afwezigheid braken Waalse vluchtelingen hun huizen binnen en namen er allerlei huisvoorraad.

Het volk was totaal geruïneerd en de zware lasten die zij te dragen hadden veroorzaakten in oktober 1683 onlusten, die tot de aanhouding leidde van de borgemeester omdat de gemeente haar intresten op geleende sommen niet afbetaalde. Alsdan greep bij decreet van 1684 een nieuwe administratieve regeling in, waardoor de gezworenen voortaan niet meer door het volk, maar wel door de Regentie zouden verkozen worden, zodat de Bisschop en zijn Korps van Wethouders oppermachtig werden en een nieuw en beter belastingsstelsel invoerden.

Datzelfde jaar kwam de Proost van het Kapittel naar Hoegaarden en scheen de kalmte terug ingetreden.

Het was echter van korte duur, want in 1692 brak opnieuw de oorlog uit tussen Frankrijk enerzijds en Engeland, Spanje en de Nederlanden anderzijds.

Uit angst voor de oprukkende Franse legers, die vanuit Namen kwamen, vluchtte het volk andermaal naar Tienen en bleef er 10 à 15 dagen. De Fransen kwamen door Hoegaarden en sloegen er al het voeder, graan, tarwe en koren aan, zelfs datgene wat nog in 't veld stond. Zij hielden ook te Meldert, Meier de Pas aan, die op weg was naar Leuven en namen verschillende van zijn paarden mee.

Wanneer de Hoegaardiers naar hun dorp terugkeerden, moesten zij nog de lasten dragen van de verbondenen, die er kwamen logeren. En tot overmaat van ramp waren inmiddels duizenden Waalse vluchtelingen met hun vee in Hoegaarden aanbeland, die nog erger dan de soldaten roofden en stalen.

En op dat ogenblik, ondanks het geschreven beklag van Pastoor Jan Vanden Putte, op datum van 5 juli 1792 aan de Prinsbisschop gericht, liet de Luikse belastingontvanger de borgemeester en verschillende schepenen aanhouden en dreigde de gemeente zwaar te straffen, zo zij binnen de 3 dagen haar achterstallige taksen niet betaalde.

Het dorp was totaal leeg geplunderd, er was geen eten meer, noch voor het volk, noch voor de dieren en een hongersnood brak uit.

Het Weldadigheidsbureel van vroeger

In vroegere tijden had elke belangrijke gemeente en ook Hoegaarden haar Tafel van de H. Geest, later Tafel der Armen genaamd. Deze instelling was speciaal belast met de zorg van de armen der parochie.

In 1290 had Hoegaarden reeds zijn Tafel van den H. Geest, want toen was Kanunnik-Plebaan (Pastoor) Adulphus er de beheerder van en werd bijgestaan door Tafelmeesters.

In de 17e eeuw werd de Tafel der Armen nogmaals vermeld inzake samensmelting met het Godshuyse (Gasthuyse), ontvangstoord voor arme pelgrims.

In de 19e eeuw werd deze instelling, weldadigheidsbureel, geheten of ook "Openbare Onderstand" om heden ten dage de nieuwe benaming te dragen van O.C.M.W. (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn).

Onze bedoeling is niet, om hier een historiek over deze instelling te brengen, maar wel een bijdrage te leveren van losse aantekeningen met enkele voorvallen en gebeurtenissen, ten einde om het huidige O.C.M.W. van Hoegaarden, toe te laten, zijn archief aan te vullen. Wij beperken ons echter tot de periode van 1831 tot 1900 ongeveer.

1831

In dat jaar stonden Jean Bapt. Machiels en Marie Therese Groetaerts, als verlaten kinderen aangegeven, waarover het bureel zich moest ontfermen. Zij bevonden zich te Leuven in 't gesticht voor verwaarloosde kinderen.

1832

Hoegaarden telde toen 773 bedeelde armen op een totaal van 3.363 inwoners.

1833

Marie Virginie Mier werd als verlaten en gevonden kind vermeld, sedert 1820 te Leuven in 't gesticht geplaatst en door het Weldadigheidsbureel in haar onderhoud voorzien.

Daar bevond zich ook Augustin Putzeys, doch diens familie stond hem financieel bij.

Marie Therese Groetaerts, geboren te Hoegaarden op 10 augustus 1811, verblijvende in 't Rad (gesticht voor verwaarloosde kinderen te Leuven) was in augustus 1833 van een zoon bevallen.

Het W.B. klaagde deze toestand aan door te zeggen dat 't gesticht haar wellicht bij mensen had geplaatst, die niet voldoende over haar waakten en verzocht om haar te emanciperen, hetgeen gebruikelijk in die toestanden op 12-jarige ouderdom gebeurde, wijl zij er nu reeds 20 voorbij was.

1836

Dat jaar waren er te Hoegaarden 155 arme gezinnen, die steungeld kregen van 't bureel.

1838

Guillaume Swinnen, 80 jaar, ongehuwd, stond vermeld als blind zijnde van bij zijn geboorte.

Marie Catherine Calu, 50 jaar, gehuwd, was blind geworden sinds 1836.

Hubert Hoebancx, 72 jaar, doofstom van bij zijn geboorte, werd door zijn familie, die bemiddeld was, bijgestaan en kreeg dus geen steungeld van het W.B.

Jean François Debrouck, 28 jaar, uit Bost, was doofstom van bij zijn geboorte.

Barbe Fourie, 24 jaar, als achterlijk bevonden sedert haar geboorte.

1847

Jacques Finoulst was op 7 juli door het W.B. wegens mentale ontreddering in het Alexianengasthuis van Tienen geplaatst.

1848

Het W.B. van Hoegaarden vroeg 1.000 fr. toelage aan de Staat, om de armen te helpen, de zieken te lenigen, de kinderen te kleden, de ouderen te steunen, te voeden en te verwarmen en de werkloze te helpen.

Het initiatief kwam van Burgemeester Ph. De Zangré, die aan het Weldadigheidsbureel een nieuwe vorm schonk.

Op 3 november drong De Zangré aan, om de weeskinderen te Bost te steunen.

1850

Guillaume Hans, 53 jaar oud, werd op 19 december als mentaal ontredderde naar de Alexianen van Tienen afgevoerd.

1851

Zo geschiedde ook op 12 april met Guillaume Devos, landbouwer uit Hoksem. Dr. Jean Bapt. Van Nerum, stelde een medisch attest op voor Jean Bapt. Troost, 45 jaar, om hem als mentaal zieke in 't gesticht der Alexianen binnen te krijgen.

1854

De gemeente keurde 1.600 fr. goed voor de aankoop van levensmiddelen voor de armen tijdens de strenge winter.

Vier prijzen per jaar werden ingesteld, ter beloning van arme families die zich onderscheidden voor zuiverheid in en rond hun woning.

Deze prijzen, hetzij 12 fr., 8 fr., 6 fr. en 4 fr., zouden op het einde van elk jaar worden toegekend.

Periodieke bezoeken aan de huizen der volksklasse werden uitgevoerd door het Schepencollege, vergezeld door leden uit het Weldadigheidsbureel.

1855

De toelage voor aankoop van levensmiddelen werd met 400 fr. verminderd.

1857

Bij getuigschrift van Dr. J. Bapt. Van Nerum, op datum van 19 juli, werd de 27-jarige Marie Joseph Doyen naar Geel gebracht.

1858

Ange Emanuel, geboren in 1832, onderging hetzelfde lot op voorschrift van Dr. Leopold Lodewijckx, op 23 augustus.

1859

Guillaume Smeyers, 29 jaar, ging eveneens naar Geel bij beslissing van Dr. Van Nerum op 24 november.

1860

Dr. Lodewijckx stuurde op 26 maart, de 60-jarige Jean Masset naar Geel.

1879

Op 22 februari werd een "Hospice commissie" opgericht om de stichtingen "Vandertaelen - Van Nerum" (Gasthuis) en "Nijs - Michiels" (Weeshuis) te beheren.

Tot deze Commissie werden verkozen :

- Pastoor Jean Decoster (hij + 1880 en werd pas in 1884 vervangen door zijn opvolger Pastoor A. Redig.
- Eugene Medaers
- Henri Saelmaeckers
- Alfons Van Hagendoren
- Alex Vandermolen (in 1885 vervangen door Alex Vandermolen, de jonge).

1896

Op 10 februari werd een openbare aanbesteding gedaan voor de bouw van een nieuwe ziekenzaal in 't gasthuis.

Hoegaarden had twee Burelen voor Weldadigheid, één waarin het Centrum en Hoksem, Nerm en Aalst begrepen lagen en één voor Overlaar met inbegrip van Bost en Rommersom.

Hier volgen enkele namen van hen die tussen 1820 en 1860 tot deze burelen hebben behoord en hun beste krachten schonken aan de Armenzorg.
De meeste van hen stonden in de Hoegaardse politiek.

Bureel van Hoegaarden en Hoksem

- Anselmus Van Diest geciteerd in 1824
- Servatius Finoulst geciteerd in 1824
- Jean Bapt. Fourie geciteerd in 1831
- Jean Bapt. Dumont, burgemeester en brouwer 1769, geciteerd in 1832, herkozen 1842
- Jacobus Sweerts, Pastoor, geciteerd in 1832
- Charles Caberghs °1789, landbouwer en herbergier, geciteerd in 1832, herkozen 1840
- Servais Cluts, geciteerd in 1832
- Jean Haumont, ontvanger, geciteerd in 1832
- Remi Billen, Dokter der Armen, geciteerd in 1832
- Jean Bapt. Janssens, Dokter der Armen, geciteerd in 1832
- Lambert Van Hegendoren °1771, geciteerd in 1834, herkozen 1837
- Lambert Van Langendonck °1791, landbouwer, geciteerd 1834, herkozen 1842, 1847 en 1852
- Jean Bapt. Dumont °1784, uit Rommersom, geciteerd in 1835 ter vervanging van Ant. Finoulst
- Jean Bapt. Van Autgaerden, ter vervanging van Anselmus Van Diest, +1835
- Lambert Lambrechts, ter vervanging van G. Berwouts overleden, vanaf 1835
- Philippe De Zangré, burgemeester, °1771, ter vervanging van burgemeester Dumont in 1836, herkozen in 1839 en 1843
- Mathieu Joseph Collart, °1791, landbouwer, ter vervanging van J. Bapt. Fourie in 1839
- Pastoor Deelen, ter vervanging van Pastoor Sweerts vanaf 1841, herkozen 1846, 1851 en 1856
- François Charles Collart °1794 vanaf 1843, +1867
- Guillaume Swinnen, uit Hoksem ter vervanging van Charles Caberghs in 1845
- Henri Pierre Michiels, ter vervanging van François Charles Collart uittredend in 1848, herkozen in 1853
- Jacques Benoit, ter vervanging van Guillaume Swinnen, overleden, in 1850 herkozen 1855 en 1860
- Jérôme Vandenbempt, ter vervanging van J. Bapt. Dumont uit Rommersom, uittredend in 1849 en 1854

Bureel van Overlaar

- Jean Bapt. Decoster °1774, bareelwachter en herbergier te Overlaar, geciteerd in 1823, herkozen 1840 en 1845
- Pierre Vanelderren, geciteerd in 1827
- Clement Carian, geciteerd in 1830. Hij overleed in 1836
- Jean Pans, in 1836 ter vervanging van Clement Carian
- Pastoor Jean Michel Broos °Thielt 1794, geciteerd 1836, herkozen 1841, + 24/1/1847. Hij schonk op 19/5/1846 bij testament voor Notaris Putzeys, een huis aan het kerkfabriek van Overlaar, mits twee jaarlijkse missen.
- Guillaume Boigilet °1794, herbergier te Overlaar, geciteerd in 1836 ter vervanging van P. Vanelderren, herkozen in 1837, 1842, 1847 en 1852.
- Pierre Ant. Huens, °Opvelp rond 1795, landbouwer, geciteerd in 1836, herkozen in 1839, 1844, 1849 en 1854.
- Burgemeester Ph. De Zangré, geciteerd in 1836 en herkozen in 1842
- Pastoor Jean Fr. Stroobants, in 1847 ter vervanging van Pastoor Broos herkozen in 1851 en 1856
- Pierre Damsin, ter vervanging van Burgemeester Ph. De Zangré, uittredend in 1848
- Henri Joseph Lamens, ter vervanging van Jean Bapt. Decoster in 1850, herkozen in 1855
- Louis Lamotte, in 1853 ter vervanging van P. Damsin.

VERVOLG

T. 190 TESTAMENT van Bartholomeus Peeters en Marie van der Vorst
(14-10-1724)

=====

(Fondatie van een jaargetijde)

De langstlevende zorgt voor een deugelijke begrafenis en uitvaart en "twelf honderd" missen.

Er worden twee eeuwige jaargetijden gedaan met een zingende misse en een lezende op een denzelden dag met vigilien en nocturnus, vespers, laudes, miserere en de profundis.

De pastoor krijgt voor ieder jaargetijde 3 gulden en zal dus moeten betalen aan de onderpastoor, 10 stuivers voor elke gelezen mis, naast ook het recht van de koster en wat daarvan "dependeert". Daarvoor maken ze drie dagmalen en enige "cortroeden" land op het veld genaamd "de blijde" reg. de erfgenamen Zacharias Van Montenaken, de Tafel van Tienen en de erfgenamen Stevens, verkregen van Hendrik Nijs (18-6-1717). De pastoor zal het goed, om er het meest profijt uit te halen verhuren van 6 tot 6 jaren aan "ene goeden en soluten persoon". Als er overschot is boven de 6 gulden, zal daarmee olie gekocht worden voor de lamp van het Allerheiligste.

Getuigen : Martinus Faks en Lowies Dumont.

Gemaakt door Notaris Loyaerts te Tienen.

T. 191 13-11-1725 St. Jansgasthuis Leuven (?)
RENTE op grond op het Elstveld te Hoegaarden

=====

Joanna Peetermans St. Jansgasthuis binnen deze stad een dagmaal land : 2 helf van een halfbonder, gelegen in het Elstveld onder Hoegaarden, reg. Anthonius Sweerts, Henrick Scho....., de Vloetgracht, gehypothekeerd op rente van 12 gulden.
Ondert. door Ant. Sweerts.

T. 192 FONDATIE Van Herbergen (12-3-1726)

=====

Jaarlijks vier gelezen missen.

Catharina Van Herbergen, jonge dochter (29 jaar oud), wonend te St. Truiden. "dewelcke sijnde om te voldoen aan den uyttersten wille van Jouff. Anna Van Herbergen haere Mathandt geestelijcke dochter in haer leven, wiens erfgenaemen sij Catharina nu is en om redenen haer moverende, heeft gefondeert, gemaekt geleyck suh maeckt en fondeert bij desen aen E.H. pastoor van Hoegaarden en sijn successeurs een dagmaal land, los goedt, op het Elstveldt, reg. Walenstraet, Antoon Sweerds, Ardt Schoolmeesters en den weg uit Hoeg. naar Elst, met last van allen jaeren ten eeuwigen dagen te lesen 4 missen tot lafenis van de siel van Jan Van Herbergen, van den E.H. Lambertus Van Herbergen, kanunnik van de metropolitane kerk van Mechelen. Juf. Anna Van Herbergen, geestelijke dochter.

Zo casseert en annulleert zij het testament van Juf. Van Herbergen van 19-9-1718.

Getuigen : Christianus Jacobs, onderpastoor en Franciscus Schuermans
Gemaakt door notaris De Molin.

T. 193 JAARGETIJDJE voor Maria Scots, vrouw van Jan Assels, de oudere (?)
Rente van 2,5 gulden te betalen door Hendrik Smets (2-4-1726)

=====

(Extract uit de schepenprotocolle)

Henderick Smets verklaart ontvangen te hebben van E.H. Peeters, de som van 20 pattacons, welke aan E.H. Peeters zijn gerestitueerd door Catharina Brieskens, weduwe van Jan Stockmans op 13-4-1726, waarvan hij H. Smets jaarlijks zal betalen een rente van 2,5 guldens.

Onderpand : 75 cortroyen land gelegen int..... pedeken (?), reg. Servaes Sweerts, de erfgenamen Javq. Nijs, de erfgenamen Vincent Brieskens.

Blad 4 : Jaargetijde voor Jan Van Molle, zijn vrouw en

T. 194 JAARLIJKSE RENTE te betalen door Hubert Vanden Bempde aan Peeter Schoensetters (12-9-1733)

=====

(Extract uit schepenprotocolle)

Hubert Vanden Bempde bekent ontvangen te hebben uit handen van Peeters Schoensetters, 300 gulden waarvoor hij betaalt een rente van 4,5 per jaar, facit : 13,5 gulden.

Tot onderpand geeft hij een half bunder land gelegen op de "Mory", reg. Ant. Sweerts, Jan Vanden Bempde, Jan Van Molle, Lambrecht Swellen, 60 royen land gelegen in de "Grotten Berch" reg. Hubert Jooris, Hendrick Smets en Servaes Sweerts.

E E N D U U R G E V A L

Einde maart, begin april 1669, moest Maria Eloy uit Hoegaarden een kind baren, verwekt door Jan Jadoul met wie zij "in sonde van overspel" was gevallen.

Bij "inhibitie (verbod) van de H. Kercke" mochten zij niet in het huwelijk treden.

De toenmalige Pastoor Jan Van der Putte stond voor een moeilijke zaak.

Op 7 maart 1669 ontbood hij in het pastoraal huis, Jan Jadoul en Marie Eloy, bijgestaan door haar vader Henry Eloy, om tot een akkoord te komen tussen de twee partijen.

Na veel gepraat en bedreigingen van de Kerk, werd het geval eindelijk beslecht.

Jan Jadoul, bekende Marie Eloy te hebben bevrucht en verbond zich als "reparatie van eere" aan Maria Eloy, 200 ringsgulden te betalen in twee stortingen, 1° de som van 100 gulden binnen de zes weken, 2° de andere 100 gulden onmiddellijk na de eerstvolgende oogst.

Maria Eloy langs haar kant werd verplicht het kind dat zou geboren worden "ten haere laste ende cost altyt te houden ende te alimentoren".

Bovendien mocht zij Jan Jadoul niet meer "molesteeren" in betrekking met deze zaak.

Zo werd door de twee partijen aanvaard, in 't bijzijn van de getuigen : Meester Phillippus Vander Dyck en Meester Goovaert Tilemans.

De akte berust op de pastorij van Hoegaarden onder het nummer H 10.

De pers over het NIEUWHUYSMUSEUM

Drie brouwerijmusea: 't is nog klein bier

LEUVEN — Naarmate de brouwerijen in Oost-Brabant zijn verdwenen zijn er brouwerijmusea in de plaats gekomen, althans de plannen daartoe. Tot vandaag zijn ze, ondanks de populariteit van het onderwerp, niet kunnen opklimmen tot een niveau dat van de heemkundige streekmuseum overtuigt. Het is nu afwachten naar wat Diest ervan terecht brengt. De restauratie van een stuk van het begijnhof grijpt men aan om een museum onder een extra inhoud te geven. In Leuven is het tien jaar oude van het bier toont stadhuis een ontgoocheling gebleven. De hoofdstad streekmuseum van Hoegaarden dan in haar folders staat. Het bestaande pinterkollektie zodat sprake kan zijn van „een begin van een brouwerijmuseum“. Andere plannen in die gemeente zijn tot op heden onuitgevoerd gebleven: een brouwerijmuseum in het Kapittelhuis of de aanpalende hoeve, een op de binnenkoer van het Kouterhof, naast brouwerij de Kluis? Wat Diest wordt valt af te wachten. In Leuven en in Hoegaarden heeft men nog veel weg af te leggen. Of blijft het bij cafépraai? (RB)

In 1990 schenkt Hoegaarden godendrank

HOEGAARDEN — In 1990 viert het 't Nieuwhuysmuseum in Hoegaarden zijn 25-jarig bestaan. Het bestuur ijvert nu reeds om in dat „Jaar van de Godendrank“ de bezoeker een echt biermuseum te presenteren. Hoegardier Roland Massenhove stelde een hele serie bierglazen ter beschikking. Ze dragen allemaal het etiket van vroegere Hoegaardense brouwerijen. Konservator Leontine Wuyts heeft momenteel reeds de handen vol om tegen 1990 nog meer schenkingen in het patrimonium van het museum onder te brengen.

Snackbarinhaber Roland Massenhove bezit een kollektie van zowat 4.000 bierglazen waaronder 200 van Hoegaardense origine. De pinter van onder meer de Bock, Dobbels, Dortor, Witkop, Jente, Das, Hirsch, Supporter, Zeug en Kluisenaar pronken reeds in het museum. Hij schonk tevens een dertigtal oude reclamevorderen, bierstopen en biervlessen.

Oostendenaar Massenhove, 36 jaar, nam negen jaar geleden zijn intrek in een snackbar te Hoegaarden. Van jongsaf begon hij aan de opbouw van een kollektie bierglazen die hij in de zaak aan het plafond hing. Uit sympathie voor het museum en om een steentje bij te dragen aan het imago van Hoegaarden als biergemeente deed hij afstand van de typische dorpspinter.

Bierkultuur

Hij beschikt over porseleinen potten van 200 jaar oud. De raarste pinter noemt hij een Keulse die

nen beoordelen van personen die bier drinken uit smaak of uit gewoonte. Hij gebruikt niet graag het woord „zatlap“.

Vanaf 1990 zullen al zijn Hoegaardense bierglazen naast de tonnen, de kuyken vaten, het brouwerijalaan en de alambieken in het museum staan. Ook brouwerij De Kluis verleent medewerking aan de viering in 1990. Zij stelt hedendaagse bierrattribution ter beschikking met de bedoeling het Hoegaardense streekbier te propageren. „Die Edele Orde vanden Moutstock“ publiceert tegen dan een boek over het verleden van de plaatselijke brouwerijen en de toekomst van de „witte“ als „godendrank“. (BE)

HET NIEUWSBLAD

10-7-88

Roland Massenhove schonk een serie bierglazen aan het 't Nieuwhuysmuseum in Hoegaarden. (Foto COL)

museum 't nieuwhuys

A F S T A M M I N G

U I T D E K A R O L I N G E R S

Meerdere Hoegaardiërs stammen via bepaalde familietakken uit de Hertogen van Brabant en het geslacht der Karolingers (Karel de Grote, enz...) en zijn dus verre verwanten van diverse Europese Vorstenhuizen.

Deze familietakken behoren tot de Geslachten :

Van Brabant - Dongelberghe - Henry - Molemans - Vlemincx - Van Goetsenhoven - Mareels - Nijs - Collaert - Wirix - Maisin (de Wahenges) - Roland - Nivelles - Houbar - Everard - Janssens - Geerts - Van Roye - Van Hagendoren - Dotremont - Dewaelheyns - Van Kerckhoven - Van Autgaerden - Coenen - enz... met al hun afstammelingen.

Wie hierover meer wil weten kan zich het boek "DE HOEGAARDSE KAROLINGERS" aanschaffen (prijs 80 fr.) + 50 fr. verzendingskosten te storten op rekening 310-0370021-52 van "Museum 't Nieuwhuys" met vermelding "Boek Karolingers", of in het museum 't Nieuwhuys, Ern. Ourystraat 2-4 te 3320 Hoegaarden.

x x x
 x x
 x